

Nordicom ei ole itsestäänselvyys

Nordicom on viestinnän opettajille ja tutkijoille vähän kuin Gallup tai Xerox, erisnimi joka edustaa jotakin epämääräistä itsestäänselvyttä. Harva on ehkä edes tullut pohtineeksi, mistä takavuosien paperiset bibliografiat ja tämän päivän NCOM-CD:t, Tiedotustutkimuksen uutuuksiluettelot tai monituiset kirjat pohjoismaisista mediatrendeistä ovat peräisin. Nordicomien julkaisemien lehtien Nordicom Informationin ja Nordicom Reviewin kanssa kyllä kerrotaan talon historia, mutta moniko sitä nyt journalien taustaa rupeaa selvittämään.

Nordicom on pohjoismainen viestintäalan tutkimuksen dokumentointikeskus, perustettu suunnittelun kulta-aikaan 1970-luvulla. Moni muukin alueellinen dokumentointikeskus lähti liikkeelle kummina toimineen UNESCO:n henkisellä tuella, mutta melkein yhtä moni kuoli pois. Pohjoismaissa aate otti tulta: perustettiin verkosto ja aluekeskus joka maahan, Aarhusiin, Bergeniin, Tampereelle ja Göteborgiin. Aate lähti liikkeelle yhtä jalkaa pohjoismaisten tutkijakonferenssien kanssa. Aarhus huolehti aluksi koordinaatiosta (tänään päivänä ATK-koordinoinnista), myöhemmin "valta" siirtyi Göteborgiin. Julkaistiin kansallisia bibliografioita ja pohjoismaista yhteisbibliografiaa.

Pohjoismainen toiminta on kautta aikojen rahoitettu Pohjoismaisen Ministerineuvoston varoin, kansalliseen toimintaan kerätään varat jokaisessa maassa kansallisista lähteistä. Varsinkin isäntäyliopistot – meillä Tampereen yliopisto – ovat kiitettävästi tukeneet siipiensä suojaan lyöttäytyntä dokumentointikeskusta.

Pitkään toimittiin projektityyppisesti, vuodesta toiseen sitkeästi anoen ja kituuttaen. Vähitellen projektijaksot pitenevät, ja lopulta Nordicom vakinaistettiin Ministerineuvoston tuella toimivaksi instituutioksi. Sitä, niin kuin muitakin vastaavia laitoksia, on arvioitu monet kerrat, ja varsinkin viime vuosina Nordicom on kerännyt vahvasti kiitosta näissä arvioinneissa. Samaan aikaan toiminta on monipuolistunut joka maassa, mutta ennen kaikkea Göteborgissa. Ruotsin Nordicom julkaisee vuosittain 5-6 kirjaa, konsultoi ja on viime vuodet toiminut myös yhteistyössä UNESCO:n kanssa jälleen, nyt lasten ja nuorten mediakäyttöön erikoistuneen "Clearinghouse on Children and Violence on the Screenin" pystyyn pistämisessä. Keskuksen rahoitus hoituu etupäässä Ruotsin valtion tuella. Tämän toiminnan aikaansaaja on nainen, joka on ollut talon sielu jo pari vuosikymmentä: Ulla Carlsson Göteborgista.

Muut kansalliset Nordicomit eivät pysty Ruotsin kanssa kilpailemaan, mutta kaikissa perinteinen dokumentointi on jäänyt vähän vähemmälle ja tilalle ovat tulleet erilaiset asiantuntijatehtävät ja -projektit. Suomen Nordicomien rajoituksena on ollut se, että henkilökuntaa on täsmälleen yksi henkilö, joka ehtii täsmälleen niin paljon kuin yksi ihminen voi. Suomen-dokumentalisti on Eija Poteri. Hänen äitiyslomasijaisenaan on ensin ollut Päivi Lukin, hänkin nyt äitiyslomalla, ja tällä hetkellä Margareta Ekman.

Suomen Nordicom valmisteleo parhaillaan muun muassa maaliskuussa yhdessä TOY:n

ja viestintätieteiden yliopistoverkoston kanssa järjestettävää suomalaisen viestinnän tutkimuksen esittelyseminaaria Helsinkiin (14.3.2001). Samanlainen tilaisuus pidettiin pari vuotta sitten, ja Nordicom on ollut mukana myös Viestinnän tutkimuksen päivien järjestelyissä.

Uusiutuneet toimintamuodot ovat aiheuttaneet sen, että Ministerineuvoston rahoitusosuus on pienentynyt ja kansallisen rahoituksen merkitys kasvanut. Nykyään Nordicomin vuosibudjetista noin neljäsosa katetaan Ministerineuvoston varoilla. Juuri tästä rahoituksesta on kysymys taistelussa, joka käynnistyi toukokuussa 2000 ja jonka pahimmissa pyörteissä jo näytti siltä, että on aihetta kirjoittaa Nordicomin muistokirjoitus tämän tilannekuvauksen sijaan.

Toukokuussa 2000 tuli Pohjoismaisen Ministerineuvoston tanskalaiselta pääsihteeriltä Göteborgiin tyylinlainen kirje. Pääsihteeri totesi, että kaikissa Pohjoismaissa on kiinnostus pohjoismaiseen yhteistyöhön hiipunut, joten Ministerineuvosto valmistautuu lähivuosina tapahtuvaan määrärahojen vähenemiseen siten, että se on ottanut muun muassa tarkastelunsa kohteeksi kaikki ne 34 laitosta, jotka sen tuella toimivat. Nämä instituutiot on jaettu – kuka jaon oli tehnyt ja kuka hankkeen takana oli, ei selvinnyt kirjeestä – neljään ryhmään: pohjoismaisen identiteetin nostajat, sellaiset instituutiot, joiden toiminta käy yhteistyönä halvemmaksi kuin erikseen, pohjoismaiset tietokeskukset ja projekteiksi muuttettava kaatoluokka. Projekteista tulisi kolmivuotisia. Kolmen vuoden päästä ne ja niiden rahoituksen jatkuminen arvioitaisiin. Nordicom oli sijoitettu tähän kaatoluokkaan.

Kirjeestä lähti luonnollisesti liikkeelle iso haloo kaikissa niissä seitsemässä laitoksessa, jotka oli päätetty pudottaa projekteiksi. Joka maassa lobattiin ja lobataan edelleen. On näet käynyt ilmi, ettei ainakaan tilille pantuna kukaan vastuunkantaja jäsenmaissa tiedä, mistä hanke on lähtenyt liikkeelle. Kaikki 34 instituutiota lähettivät Ministerineuvostolle äkäiset kirjeet, joissa todettiin, että Pohjoismaissa on tapana noudattaa demokraattisia menettelytapoja eikä käskytyä. Pehmeämpiin menettelytapoihin on nyt palattukin: Ministerineuvosto lähetti tarkemman ehdotuksen loppukesällä ja pyysi siitä lausuntoja, jotka toimitettiin herrojen pohdittavaksi lokakuussa. Suunnitelma oli silti periaatteessa sama kuin pääsihteerin ensimmäisessä kirjeessä.

Nordicom on koko ajan korostanut sekä sitä, että Nordicom on saanut kosolti kiitosta toiminnastaan, että sitä, että projektimalli sopii harvinaisen huonosti dokumentointipohjaiseen työskentelyyn. Nyt sitten odotellaan. Funtsastauon aikana on todettu se, että vaikka pohjoismaisen rahoitus on vain osa koko budjetista, Nordicomin kurkihirsi kylä murtuu, jos tämä tuki loppuu. Dokumentointi on käsityötä ja siksi se vie sekä aikaa että rahaa, ja viime vuosina kasvaneet sivutoiminnot perustuvat kaikki kunnolla tehtyyn dokumentointiin.

Voi olla, että Ministerineuvoston tuittupäisen pääsihteerin kirjeen suoraviivaisuus oli perimmältään asialle eduksi – poliitikot ja diplomaatit näet tulistuvat ehkä enemmän menettelytavasta kuin itse asiasta, ja näin saatiin ainakin hidastus.

Mutta vaara ei ole ohi. Nordicom ei ole itsestäänselvyys. Voi hyvinkin käydä niin, että sen puolesta pitää vielä taistella tiukasti jokaisessa jäsenmaassa. Ja ehkä itse kunkin on myös aihetta pohtia pääsihteerin perimmäistä laukaisua: onko pohjoismaisen yhteistyö todella muka hiipumassa? Ainakin viestinnän tutkimuksessa tuntuu päinvastaiselta. Pohjoismaiset konferenssit keräävät kerta kerralta enemmän väkeä, pohjoismaisia tutkimus- ja kirjahankeita on tehty ja on tekeillä edelleen.

ULLAMAIA KIVIKURU
Nordicom hallituksen
puheenjohtaja